
Csongrády Béla

ÖRÖKSÉG, TEHETSÉG, AKARAT

Apa és fia – id. és ifj. Szabó István szobrászművész –
egyazon pályán

Az előzetes egyeztetés, megbeszélés ellenére már-már restelkedve kopogtam be a benzúrfaivai műterem ajtaján, mert tudtam, hogy zavarok: nemcsak csak úgy általában, – ahogyan alkotó embereket szokás – hanem konkrétan abban a munkában, amellyel ifj. Szabó István édesapja születésének augusztusi centenáriuma készült. Azokban a napokban ugyanis a kisterenyei kastélykertbe kerülő portrén végezte az utolsó simításokat és a ceredi iskola bejáratához faragta a díszkaput. Egyetlen mentségem maradt, hogy telkiismeret-furdalásomat eloszlassam: az interjú – amire kértem – ugyancsak az emlékezést, a tisztelgést szolgálja. Arra kerestem a feleletet, hogy az immár hetvenhatodik életévét is betöltött Szabó István annak idején milyen indítást kapott pályájához a szülői házban, mit örökölt, mit „lesett el”, mit tanult közvetlen felmenőjétől, s az ő művészi tevékenysége, munkássága mennyiben gyökeredzik az apjában és miben tér el tőle.

– Hát ezek bizony nagyon nehéz, összetett kérdések – felelte, megtudakolván szándékaimat. – Nem könnyű szavakba formálni gondolataimat, miután lényeges, meghatározó benyomásokról, élményekről van szó, s az érdemi, hiteles válaszokhoz egész eddigi életem mozaikkockáit kell, kellene egységbe rendeznem...

– *Azért próbáljuk meg* – kérleltem tovább Szabó Istvánt és nem is sikertelenül, hisz némi gondolkodás, érthető hezitálás után szinte megállíthatatlan monológba fogott...

– Messzire kell visszamenni időben, egészen a múlt század húszas éveinek végéig, a harmadik évtized elejéig, közepéig. Érdekes, hogy ennyi idő távlatából is elevenen élnek bennem nemcsak ifjúkori, de gyermekkori emlékeim is. Kisterenyén, a Petre udvarbeli kerékgyártó műhely, – amelyben apám is dolgozott – amolyan társasági központ volt szinte éjjel-nappal. Napközben mészároslegények, lakatosok, kovácsok jöttek oda szerszámaikat köszörültetni, de közben a nyelvük is megoldódott. Éjszaka sokszor arra ébredtünk, hogy összejött a vigalmi gárda. Ez alatt az iparosok amatőr zenekarát

kell érteni, amelyik ott tartotta a próbákat. Apám nagyon büszke volt rám egyrészt, hogy – a nővéremet követően – fiúnak születtem, másrészt azért, mert a koromhoz képest erős, bátor voltam. Előfordult, hogy felállított a faragótökére és ott mutogatta karizmait. Bennem e dicsekvés ellenérzéseket váltott ki, sokat durcáskodtam, s ha csak tehettem elvonultam, elhúzódtam madárkalitkákat, játékokat csinálni. Különösen Szabó nagymamáméknál találtam jó búvóhelyeket. Ugyanakkor a velem egyívásúak körében vezéregyéniségnek, afféle bandavezérnek számítottam, a kendergáti focicsatákban kemény védőként tartottak számon. Még tízéves sem voltam, amikor, úgy 1935/36 táján kezdtem apámnak – aki akkoriban már szobrászkodott – segíteni. Előzményként említhető, hogy Márton nagybátyám – aki nem sokkal volt idősebb nálam – rajzait másolgattam s bosszantott, hogy a lombos fákat nem sikerült szépen megrajzolnom, vagy nagyobbra, vagy kisebbre sikerültek a kelleténél. Amikor apám végképp felhagyott a bognárkodással és Bóna Kovács Károlynál szobrászsegédkezett Salgótarjában, sokat jártunk elé a vasútállomásra. Én annál is inkább szívesen mentem, mert a városból mindig hozott valami érdekeset. Az iskolában a másodikos tanítónak sok baja volt velem, el-elfenekelt, mert dacos voltam. Egyszer például arról beszélgettünk az órán, hogy akik szeretik az alkoholt, rossz emberek, én azonban éppen az ellenkezőjét állítottam, mondván: apám is iszik és mégis jó ember. A gyerekeknek ez nagyon imponált, a tanítónak azonban már kevésbé tetszett, be is panaszolt apámnál. Harmadik-negyedik osztályos koromban már a jó tanulók közé tartoztam, a szorgalmammal volt baj csupán. Továbbra is gyakran félrevonultam, s mentem a saját fejem után. Egyik alkalommal egyujjas téli kesztyűt varrtam anyám – aki varrásból igyekezett eltartani a családot, kiegészíteni apámnak a szobrokból csurranó-cseppenő jövedelmét – legnagyobb bánatára, merthogy szétnyirbáltam egy nadrágnak való anyagot.

– *Tehát a kezügyessége hamar kiderült...*

– Igen és apám a maga módján törekedett is ezt fejleszteni. Megtanított kerámiázni, anyagozni és arra is biztatott, hogy rajzoljak, mintázzak minél többet. Sajnos ezekből a korai próbálkozásokból – pulikutyákból, hamutartókból – semmi sem őrződött meg. Egy, a műterem szomszédságában lakó kerékgyártó fiát életnagyságban is megörökítettem. Amikor pedig apám Bóna Kovácshoz került – mert a tarjáni mester hírére vette, hogy a korábbi bognár nemcsak hangszereket, hanem sírköveket is figyelemre méltóan farag – s többek között a Báthori-szobornál is közreműködött, el-elvitt engem is fát választani, követ kiszemelni. Emlékszem, hogy a kocsmában micsoda alkudozások folytak a fák és a kövek szállítási költségeiről. Amikor apám az 1937-ben felavatott kisterenyei világháborús hősi emlékművet csinálta az erre az alkalomra kapott kiskastélybeli műhelyben, engem is

bevont a munkába. A háznál található összes lepedőt – anyám teljes stafírunkját – felhasználta az agyag iszapolásához, amely egy nagy kádban történt, olyanban, amelyet a búza pácolásához szoktak használni. Én ott szorgoskodtam apám körül, adogattam neki kézhez az agyaghurkákat, s mint „jó markos gyerek” – ahogyan a „Fába faragott esztendők” című önéletírásában jellemzett – segítettem a gipsz keverésénél is. Könyvében megemlítette, hogy bár örült a segítségnek, nagyon sajnált, amikor sokáig tartottam a gipszes edényt. Meg is kérdezte: „bírod-e még kisfiam?”

– *Jelentettek-e valamilyen változást érdeklődésének, ambícióinak alakulásában a gimnáziumi évek?*

– Először Salgótarjánba, a Chorin Ferenc Reálgimnáziumba jártam s az idegen környezet, a rendszeres vonatozás bizony nem tett jót. Vagány gyerek voltam, jó tornász, de a tanulással hadilábon álltam, továbbra is a műhelyben, a műteremben éreztem igazán jól magam. *Fayl Frigyes*, az iskola legendás művésztanára szeretett, látta, hogy érdemes velem foglalkozni. A Toldi és a János vitéz alapján készített rajzaimat mintának állította a többiek elé. Miután a tarjáni gimnáziumban megszűnt a felső tagozat, Losoncra kerültem. A váltás nem volt nehéz, hiszen jó néhány osztálytársam ugyancsak ott folytatta tanulmányait, sőt a '40-es évek elején családuk is a felvidéki városba költözött, ugyanis apámat – akinek bizonytalanná vált a megyei ösztöndíja – odahívta a polgármester, hogy a helyi palóc háziipari üzemben foglalkozzon az emberekkel. Én is részt vettem ebben a munkában s egy bizonyos *Vágás Mátyáshoz* jártam rajzsakkörre. A gimnáziumban volt egy füleki fiú, – a nevére már nem emlékszem – aki jobban rajzolt, mint én, s engem nagyon inspirált, hogy utolérjem. Az érettségit végül is – a háború zűrzavarai következtében – Tarjánban, az újpesti Könyves Kálmán Gimnázium filiáléjában tettem le 1946-ban.

– *Közismert, hogy az érettségit követően 1947-ben a képzőművészeti főiskolára illetve a Dési Huber Istvánról elnevezett népi kollégiumba vezetett az útja, tekintve, hogy egy bányászfigurával sikeresen felvételizett. De vajon egyéb lehetőség, alternatíva fel sem merült a továbbtanulás, a pályaválasztás kapcsán?*

– Az én esetemben – mint az eddigiekből is kitetszhetett – szó sem lehetett másról, mint a szobrászatról. Az én pályám, sorsom apám mellett korán kijelöltetett, mondhatni eleve elrendeltetett. Én sem akartam mást, de Ő is úgy látta jónak, hogy iskolázott, tanult szobrász legyen belőlem. Annál is inkább, mert elégtételt akart önmaga miatt is, akinek bizony nagyon meg kellett szenvednie, hogy „oldalágról” jött a művészeti életbe, hogy – miután az eredeti talentum, az őstehetség, a tiszta művészet féltése ürügyén távol tartották a főiskolai tanulmányoktól – autodidakta módon sajátította el született képességei kibontakoztatásához szükséges legfontosabb tudást.

– Ön Kisfaludy Stróbl Zsigmond – aki korábban apját eltanácsolta a főiskoláról – kedvenc növendékeként, demonstrátoraként 1952-ben szerezte meg a diplomáját, ösztöndíjas lett s rá egy évre már meg is kapta az első jelentős megbízást, egy Bethlen Gábor dombormű elkészítését a Hősök téren álló millenniumi emlékmű restaurálása során. Azóta folyamatosan jelen van a magyar képzőművészet élvonalában alkotóként, szervezőként, szövetségi tisztségviselőként, közéleti emberként egyaránt. Munkásságát – többek között – mintegy ötven, Magyarországon és a határainkon túl felállított köztéri szobor, portréigényű és dekoratív plasztika és két Munkácsy-díj fémjelzi. Művészi hitvallása, ha úgy tetszik *ars poeticája* mennyiben folytatása az apai örökségnek és mennyiben tér el attól?

Ifj. Szabó István a benzúrfalvi házában (fotó: Buda László)

– Lényegében mindent átvettem tőle, azonos volt az elsődleges élményanyagunk. Világéletemben úgy éreztem, hogy engem kötelez a forrásokhoz való hűség, s önmagamhoz is akkor vagyok következetes, ha megőrzöm ezt az indítást. Én is csináltam *Palóc menyecskét*, *Nagykendős lányt*, *Almaszedőt*, amely bizony nagyon közeli szemléletű apám szobraival, mondjuk a *Gereblyező menyecskével*, vagy az *Aratóval*, s ugyanez a viszony a *Nyújtózkodó fiú*, a *Bányász* című szobrom és apám *Ébredése* illetve *Mai bányásza* között. E művek lelkeségében, ezáltal külső megjelenésében nincs sok differencia, s

olyannyira „folytatása vagyok az apámnak”, hogy csak a szakavatottak, a műértők veszik észre az eltéréseket. Sokat köszönhetek apámnak úgymond anyagismeret terén is, s nekem a főiskolán nagy előnyt jelentett, hogy nem ott kellett megtanulnom a fák, a faragható kövek jellemzőit s jártasságom révén a mintázást sem előlről kellett kezdenem. Azt is el kell ismernem, hogy a korszak levegője, uralkodó stílusirányzata, a nép- illetve munkaábrázolás akkori prioritása, kiemelt hangsúlya kedvezett számomra abban, hogy a szülői ház örökségét, szellemiségét kamatoztassam. Mindemellett természetesen voltak, vannak különbségek is alkotói felfogásunkban, gyakorlatunkban. Amíg apámnál az úgynevezett primér aktivitás, a belső látás, a koncentráció erő dominált, nálam értelemszerűen jobban érvényesült a tudatosság, a megszerzett ismeret áttételesebb tartalomban jutott, illetve jut kifejeződésre. Én mindig igyekeztem a kompozíciót szobrászatiilag szervezetté tenni, tudatosan törekedtem arra, hogy jól komponált legyen a figura s érvényesüljön a mozdulat szépsége, dekorativitása. Soha nem tudtam azonban olyan biztosan látni a térben mint Ő. Hihetetlen módon ismerte, uralta a fát s mesterien kerülte ki például a rossz részeket. Összességében azt hiszem több a rokon vonás művészetünkben, mint a megkülönböztető. Úgy vélem ezért sem okozott különösebb gondot számomra, hogy a későbbiekben – idősebb korában, nagyobb munkáinál – a keze alá dolgozzak. Az más kérdés, hogy – kényes lévén a szobraira – gyakran utánam faragott.

– *Voltak-e vitáik, művészeti jellegű nézetkülönbségeik?*

– Bizony előfordultak ilyenek már a főiskolás évektől kezdve. Én ugyanis természetesen hazahoztam a Pesten elsajátított ismereteket, amelyekre egyébként Ő maga is nagyon kíváncsi volt, de nem mindennel értett egyet. Nekem például voltak kifogásaim az általa nyújtott naturális látvánnyal szemben s szóvá tettem azt is, hogy a részletek túlhangsúlyozása helyett inkább a látvány egészének a szerkesztettségére essék a hangsúly. Ilyen kérdéseken aztán sokat vitatkoztunk. A bányásztörténeti sorozata kapcsán kialakult, mindkettőnk számára emlékezetes nézeteltérésünket a már említett, 1969-ben megjelent kötetében is megörökítette az alábbiak szerint: „A fiammal összekülönböztünk. A főiskolán ő ekkor már másodéves Pátzay-növendék volt. Nem tudott megbarátkozni azzal, amit én akkor csináltam. Azt kérdezte: – Mit akar apu, ezekkel? Teljesen értelmetlen dolog, amit most csinál. – Igazad van, fiam. Neked még most értelmetlen. Te ezt nem is tudnád csinálni, mert abban a világban még nem éltél. Nekem is meg kell erőltetnem magam, hogy megbirkózzak azzal, amit meg akarok valósítani. Kétszáz évvel ezelőtt élt emberek faragok, utána meg, ahogy ment az idő a bányászokon, egészen napjainkig. – Ne csinálja ezt apu. Csinálja, amit megszokott. A mai életből vett témákat. Azt is el tudja apu helyezni. Mikor

lesz még ebből valami? Tíz év múlva vagy mikor? – Úgy van, fiam, tíz év múlva. Tíz év, az semmi. Addig csinálgom, aztán majd meglátjuk. Nagyon hosszú nóta ez, de mire várjak? Most az egyszer nem engedem eltántorítani magam senki által, mert már nagyon sok tántorítást elszenvedtem az életben. Ez már nálam olyan elhatározás, hogy végigcsinálom. Nagyon régen készülök rá. Az a baj, hogy ritkán csinálhatom, most meg te ezt nem szereted. De úgy két év múlva fogod szeretni. Biztos vagyok benne, hogy megbarátkozol azzal a gondolattal, ami mögött nekem már innen-onnan ötven esztendő tapasztalatom van. Begörgöztük a nagy, szagos meggyfárönköt a fiammal, és hozzáfogtam végtelen szeretettel a faragáshoz. A bányászok is szívesen jöttek hozzám modellnek... S mikor már kezdett kibontakozni a bányásztörténet, a fiam is másképp beszélt: – Most már látom, hogy aput hagyni kell a maga útján járni.”

– *S az élet is azt igazolta, hogy Pista bácsi jól döntött: rátalált igazi világára, saját hangjára. E szobrok a bányával – az országos központtal, majd később a nógrádi trösztel – kötött szerződése révén nemcsak a megélhetést biztosították számára és a család számára, hanem – a palóc népeleti ihletésű munkáival egyetemben – meghozták a méltó elismerést is. Kiállítások, díjak sokasága jelezte ezt. Id. Szabó István 1959-től máig egyetlen Kossuth-díjas művésze a megyének. Ön – mint szintén művészember – nem volt féltékeny édesapja növekvő sikereire, sokasodó kitüntetéseire, nagy népszerűségére?*

– Egyáltalán nem. Én soha nem éreztem úgy, hogy apám árnyékában élek, s ha – az én segítségem, közreműködésem révén – olykor találkozott is a tevékenységünk, mindketten végeztük a magunk dolgát. Az a véleményem, hogy a nélkülözések, a mellőzések után megérdemelte a sorstól, hogy lassan-lassan megváltozott a megítélése. Ebben személy szerint nagy szerepe volt a képzőművészeti alapnál *Kocsis András* szobrászlektornak is. Noha én magam is mindig igyekeztem a magam módján segíteni érvényesülését, még mindig előfordult, hogy egy-egy országos tárlatra nem vették be a munkáit, s az különösen fájdalmas volt, ha én műveim viszont szerepeltek azokon. Olyan konfliktushelyzetek is adódtak, amelyek során – szerintem – hamis kérdést tettek fel az illetékesek: vagy te, vagy az apád?

– *A fentiekben elsősorban az Ön és édesapja – mint művész – viszonyáról esett szó. Milyen volt ez a kapcsolat magánemberként? Mit lehetett tőle „civilként” tanulni?*

– A válaszom nem vonatkoztatható el apám művészeti tevékenységétől, hiszen főként hivatástudata, a képességébe vetett hite, rendíthetetlen magabiztossága, elhivatottság érzése, ambíciója lehet példaértékű. Bátran belefogott nagy vállalkozásokba, elindult számára ismeretlen úton is. Ha egy élmény, gondolat megfogta, szinte azonmód elkezdte megvalósítani, szoborba

formálni. Ezzel szemben én sokkal meditatívabb, fontolgatóbb alkat vagyok, nehezebben határozom el magam. Bár nem volt – ahogyan mondani szokás – könnyű természet, esetenként keménynek, erőszakosnak, ellentmondást nem tűrőnek is bizonyult, – számomra – túl a szoros családi köteleken, a közvetlen vérségi kapcsolattal együttjáró szereteten, tiszteleten – úgy maradt meg az emléke, mint egy olyan emberé, aki azért halad előre, mert bízik magában, tudja, hogy mit akar és arra is képes, hogy képviselje saját érdekeit.

– *Köszönöm a beszélgetést, amely megerősítette, egyértelműsítette: az Önök esetében sem esett messze az alma a fájától.*

Id. Szabó István

ÉLETEM FOLYTATÁSA

Amikor befejeztem az első írásomat a „Fába faragott esztendők” című könyvemet, akkor töltöttem be az ötvennyolc évemet. Azóta sokat dolgoztam, meg sok minden történt körülöttem. Ebben a forrongó világban az ejtett gondolkozóba, hogy mégis csak meg kéne írni azokat a jelentősebb eseményeket, amik körülöttem zajlottak, főképpen a magam ügyes-bajos dolgát. Hitelesen a való igazságot vittem papírra, hogy nyoma maradjon írásban is a munkásságomnak. Arra is nagy gondot fordítok, hogy a környezetem is benne érződjék az írásomban. A magam nyelvén fejezem ki a gondolatomat. Azt nem hagyom említés nélkül, hogy aki olvassa az írásomat, találjon benne érdeklődést, ne veszítse el az olvasási vágyát, inkább fokozódjék a kíváncsisága. Nem számítok az olvasóim nagy táborára, inkább azokra a kevesekre, akik a művészettel rokonszenveznek vagy foglalkoznak...

Nagyon szeretem a természetet, a véremben van a természetjárás. Egy szép vasárnap délelőtt nagyon kíváncsoltam a szabadba. Nagy csend ült a falura, nekem meg pontot tett a szándékomra az, hogy egy sárgarigó rászállt a nagy akácfára, ott trillázott. Én már nagyon régen láttam közelről sárgarigót, úgy megörültem neki, hogy nem tudom, minek örültem volna még ennyire. Nem is teketóriáztam, hanem fogtam a puskámat, a tarisznyámat, meg még a fényes baltát. Szinte újjászülettem, még egy kis papramorgót is

tettem a tarisznyába, az is hozzátartozik a jó felkészüléshez. Nekivágtam az erdőnek, ami csak akácosból állott.

Amerre csak jártam, mindenfelé nagyméretű kövek meredeztek ki a földből. Gondolkozóba ejtett, hogy nem lehetne-e ebből szobrot faragni. Nekiláttam a vadászkésemmel megtisztítani a követ a mohától. Nagyon jónak találtam. Igénybe vettem még a fényes baltám is. Annak nagy hasznát vettem. Levágtam egy ágat az akácfáról, csináltam belőle ásót, amivel megnéztem, hogy mennyire van a földben a kő. Megnyugtató, hogy meg lehet mozdítani, csak erő kell hozzá. Annyira lekötött a kővel való vizsgálódás, hogy nem figyeltem, hogy mi zajlik körülöttem.

A másik oldalon, ahol a bércen kocsival is el lehetett járni, egy füstös róka húzott a kökénybokrok felé. Már nagyon közel volt a bokrokhoz, mikor én kézbe vettem a puskám, akkor a róka nem is a bokorba ment, hanem a bokor mellett átbukott a dombnak a másik oldalára. Ha én ezt előbb észre veszem, támasztott puskával levehettem volna, megfosztottam volna az erdőt egy szép füstös rókától, megmentettem volna pár darab baromfit a falunak.

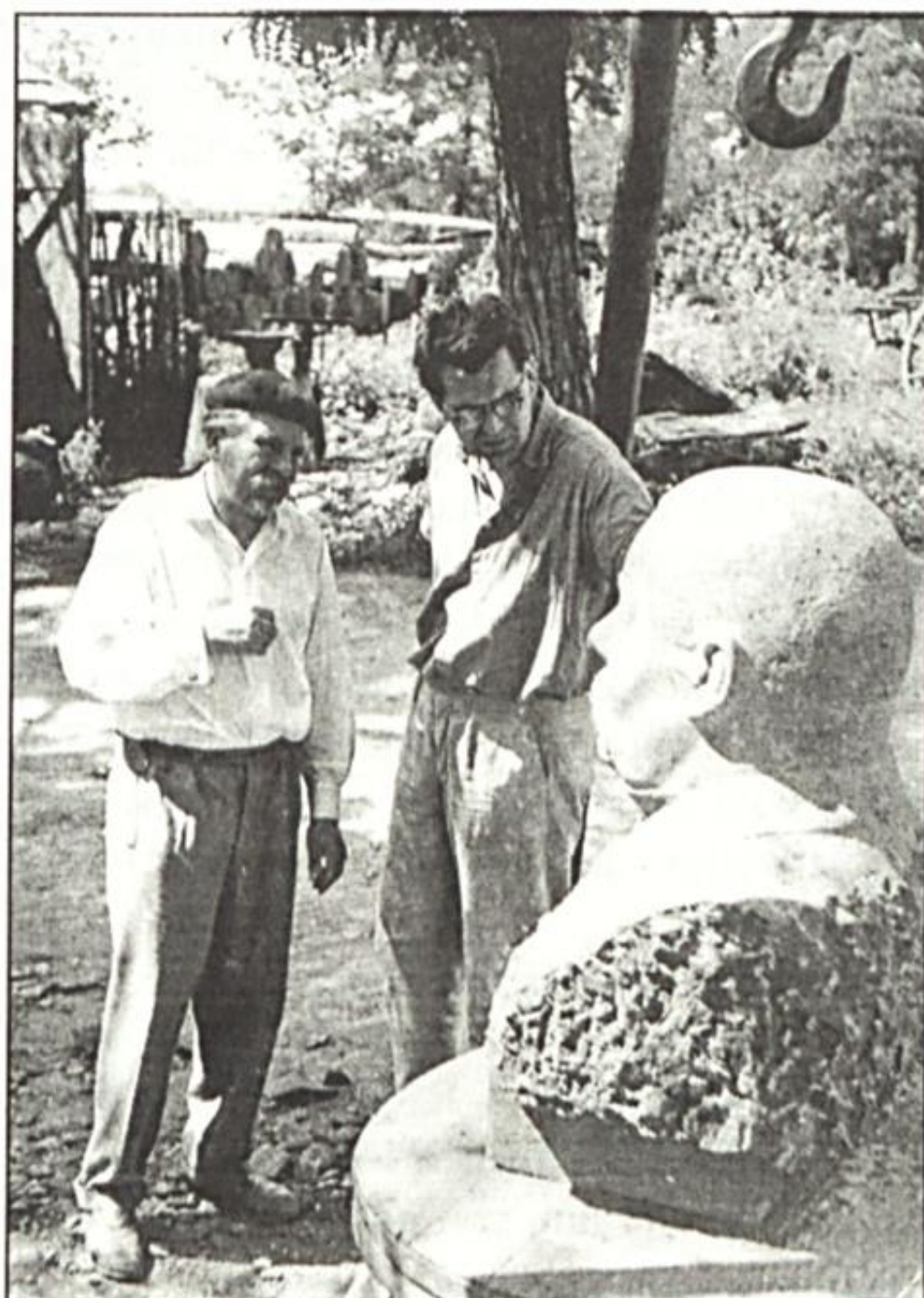
Erre az izgalmas jelenetre más orvosság nincs, mint hogy elővettem a tarisznyát, annak az egyik rekeszében benne lapult a szilvóriumos üveg, annak lecsavartam a kupakját, megtöltöttem, hunyott szemmel felhajtottam, megduplázva. Ezután nekem ne mondja senki, hogy így a pálinka, meg úgy a pálinka. Ne bántsuk a pálinkát. Én mikor összepakoltam a holmimat, már akkor szebbnek láttam a követ, amit megtisztítottam, már azt sem bántam, hogy a rókát elszalajtottam. Hadd éljen az is, jövőre még szebb lesz a bundája.

Kimentem a bércre a róka nyomán. Nagyon szép látvány tárulkozott elém, akármerre néztem, mindenfelé szépet láttam. Eszembe jutott Benczúr Gyula. Nem véletlenül irányította őt ide Mikszáth Kálmán, ő már ismerte ezt a szép környéket.

Megindultam hazafelé, de úgy néztem ki az utamat, hogy mindenütt erdőben mehessek. Alighogy elindultam, egészen különös látvány lepett meg. Mintha egy szoborfejet látnék a földbe ágyazott talapzaton. Nem volt a kinézett utam vonalában, de kíváncsiságból megnéztem. Egy kőkibúvástra találtam, ahol már voltak próbálkozások a kőfejtéssel. Ezt én észre vettem, mert friss törési kísérletek látszottak a kövön, ami nekem annyiból kedvezett, hogy láthattam a kő színét. Ami arra készített, hogy lepakoltam a holmimat, nekiláttam a mozgatható kövek vizsgálatának. Annyira belemerültem, hogy szükségesnek láttam, hogy valami segédeszköz kéne. Levágtam egy erős ágat, lehántoltam a kérgét, így kaptam egy erős emelőrudat, ami megkönnyítette a munkámat.

Megtaláltam a nyitját annak, amire törekedtem, kibontottam egy szépnek ígérkező követ annyira, hogy teljesen láthattam. Még arra is rájöttem,

hogy mozgatható. Nagyot sóhajtottam, hogy de jó lenne most egy erős cimborra, hogy letaszíthatnánk. Leültem, valami jóleső érzés járt át rajtam, hogy nézgettem a követ, megtöltöttem a szilvóriumos kupakot, felhajtottam. Újból nekiálltam a követ feszegetni, meg-megmozdítottam, jól megvizsgálom a lehetőséget, neki vidámodtam, eltakarítottam az akadályokat, amik útban voltak a kőnek. Hozzáfogtam újra mozgatni, egy nagyot csúszott a kövem. Új fogást csináltam az emelőrúdnak, minden erőmmel meghúztam a rudat, lezuhant a kövem. Gurult a lejtőn, tört, zúzott mindent, ami előtte volt, semmi nem állította meg a lejtőn, csak a laposon állott meg. Lementem utána, így gyönyörködni benne, most már jobban láttam, hogy magában volt.

id. Szabó István és ifj. Szabó István
a Mikszáth-szobor előtt Benczúrfalván

A becslésem szerint húsz mázsát kitesz a súlya a kövemnek. Elhozom a flasencugom, játszva feltesszük a kocsira, a hazaszállítás meg van oldva, itt van nem messze a dülőút. Újra nekiláttam a kitervezett úton a hazatérésnek. Mivel, hogy gondolkodtam, leütött fejjel kezdtem balinkázni, alig mentem

ötven métert, egy gyönyörű csiperkegomba virított a sötétzöld fűben. Egyik öröm után a másik öröm ér. Felcsíptem a gombát, hát nem is egy volt, mert a tövénél még két kis növendék csiperke volt hozzánőve a nagy csiperke szárához. Gondolkodni kellett, hogy hová tegyem. Kiürítettem a tarisznyámat, a tartalmát a zsebembe raktam, hátha találok még. Meg ki tudja, hogy hány csiperke mellett mehettem már el, mert én még az egész úton mindig felfelé néztem a madarak miatt. Láttam is sok szarkafészkét. Volt olyan fa is, amelyiken három fészek is volt. Elhatároztam, hogy hazafelé mentemben felfelé is nézek, meg lefelé is.

Többfelé kellett néznem, mert ahogy nagy csendesen beértem a lábas akácosba; egy nagy terebélyes akácfán megszólalt a kakukkmadár. Elkezdtem kutatni a sűrű lombok között, mert még életemben nem láttam közelről kakukkmadarat. Az segített a kutatásban, hogy megszólalt háromszor. A szívem majd kiugrott, mégsem tudtam meglátni a fán. Hanem megmozdult az ág, és én az ég kontúrájában, ahogy a fát elhagyta, egészen közelről kísérhettem a hullámos repülését. Sötét színű, gerle nagyságú, hosszúkás madár, még szállva is kakukkolt.

Ilyen kellemes meglepetések között ballagtam. Szokatlan látvány tárulkozott elém. Akácos erdőben nem szokott honosodni másfajta fa, én meg egy viharvert vadókafa alatt állottam meg. Nézetem szerint ez a fa már akkor is itt állhatott, mikor még az akácfának híre sem volt. Az meg egészen meglepett, hogy ez a félig kiszáradt, tele száraz ágakkal, úgy meg volt rakodva gyümölcscsel, hogy kevés ember látott ilyent. A fa alja is tele volt vadalmával, de nem is az az aprószemű vadóka volt, amit én gyerekkoromban az erdőt járva hordtam haza a padlásra vadkörtevel vegyítve. A vadókát nem is az íze miatt kedveltük, ami kegyetlen savanyú volt, hanem az illatáért, meg a szép piros színéért.

A káposzta taposáskor keverték a káposzta közé. A vadkörteének nagyobb becsülete volt. Minden nap kiválogattam a padláson egy kalappal, az ivedtet meg is ettem gyerekkoromban. Ezeket a régi emlékeket idézte fel az a gazdag élményeket nyújtó kirándulás. Még mindig tartogat valamit, amikor az öreg vadóka fát körbejártam, szét kellett néznem, hogy milyen irányba is kell nekem menni.

Megindultam hazafelé, ahogy megfogadtam, lefelé is nézek. Megint szokatlan látvány hívta fel a figyelmemet. A rendes, megszokott színű gyeppen húzódik egy egészen mérges zöld sáv. Nagyobb figyelmet fordítottam rá, több ilyen jelenséget látok. Egyszer csak megoldódik a rejtély, ezek a mérges zöld sávok tele vannak harmat gombával, ami kitűnő levesgomba. Levettem a tarisznyámat, aztán az árválkodó csiperkéhez, telis-tele szedtem a harmat gombával a tarisznyámat. Mit mondhatok, ide még el kell jönni,

rengeteg ott maradt, ki győzné leszedni. Megint újabb meglepetés, csirkegombát találtam, felvettem, de nem tudtam hová tenni, teleszedtem a markom. Akkor olyan helyre bukkantam, hogy mindenfelé csak csiperkegombát láttam. Mindenit, gondoltam, hogy hazamegyek, a feleségemmel visszajövök, megszedjük magunkat, megaszaljuk. De mást csináltam. Levettem az ingem, tele szedtem válogatott csiperkével. Úgy mentem haza, hogy a falut nem érintettem. Amikor már az erdő széle felé értem, a fák közül elsőnek a Benczúr műtermet pillantottam meg, mert ez a falu legmagasabb csúcsa.

Az első gondolatom az volt, hogy Mikszáth, mikor ecsetelte Benczúrnak, hogy milyen kincseket is rejteget azokban a kövekben, csak nincs kihasználva. Én a magam részéről megpróbálom hasznát venni, kifaragom Mikszáthot abból a kőből, amit legurítottam.

Másnap már tíz órakor bent volt a követem a műterem előtt a flasencug alatt, amivel emelgettük egy kőre téve olyan magasan, hogy tudjam faragni. Neki is fogtam a faragásnak. Nem kellett hozzá tervet készíteni, mert nekem meg volt egy tíz centiméteres bronzba öntött érem, amit már előbb csináltam, arról faragtam.

Mikszáth portrét faragni nem követel nagy erőfeszítést, megerőltetést, jó karakterfej, két és félszeres nagyításban faragtam. Ki is csiszoltam. Sokáig itt volt az ajtóm mellett a flasencug alatt, a fal mellett, mert az udvaromon keresztül volt a bejárás a műterem előtt. Itt jártak el kocsival, jószággal, mindennel. Össze volt vagdosva az udvarom kerékvágással, nem csak én előttem, hanem az egész udvar úgy nézett ki, hogy még nyáron sem lehetett az udvaron seperni.

Egyszer nagyon kiborultam. Szemlét tartott a járási állatorvos. A szarvasmarhákat fel kellett hajtani a Benczúr udvarba. Felhajtották a teheneket, megkötötték ki hol akarta. Az én akácfámhoz is kötöttek egy rettenetes elhanyagolt nagy darab tehenet. Belém ütött valami, mikor látom, hogy mit művel a gazduram, aki azt hiszi magáról, hogy ő valaki. Megkötötte a tehenet, otthagya, elment a többi várakozó emberek közé, akik nagyon jól érezték magukat, mert nagyokat nevettek. Jött egy másik ember, az meg hozzáköti a tehenet a flasencug egyik vasoszlopához, a Mikszáth fejhez. A tehen megfordult annyira, hogy a Mikszáth fejet legyezte azzal a förtelmesen mocskos farkával. Egyszer csak egy nagyot köhentett és végigfestette Mikszáthnak a tisztas ábrázatát.

Ezt én már nem tudtam elviselni, kiakasztottam a láncot, egy akácfa karóval végigvágтам a tehénen, ment, mint a táltos hazafelé. Én meg annyit kérdeztem úgy, hogy meghallják, hogy hol a gazdája.

A társaságban csend lett, megszűnt a hangos nevetés. Azt nem tudom, hogy honnan került oda egy újságíró. Énhozzám jött-e vagy a parkot nézni,

nem tudtam kisütni azóta sem. Annyit tudok mondani, ha énhozzám jött, akkor rosszkor találta el, de odajött hozzám és engem akart csillapítani az emberek előtt.

Azzal kezdte, hogy Szabó elvtárs, a demokrácia építése megköveteli azt, hogy a művészek, írók menjenek a nép közé, ott fejtsék ki a tevékenységüket. Az emberek közt kell élni vidéken. Itt nagyobb szükség van a kultúra terjesztésére, mint a városban. Példa erre Szovjetunióban Solohov, kiment a nép közé vidékre, ott tanulmányozta a nép életét.

Mondom neki, a legnagyobb tisztelője vagyok Solohovnak, meg van nekem a vidéki villájának a fényképe, ahol alkotni szokott, szép rendezett környezetben, hűvös fák alatt. De neki nem köhög le a jegyzetfüzetét a tehén. Máig sem hagy nyugton, ki volt az a nő újságíró, akivel egy csepp híján majdnem összeakasztottam.

Messziről hordtam a vizet. Mikor lemostam a szobrot, akkor került sor az akácfához kötött tehát vizsgálatára. Akkor már nem volt a tehén nyakán szőr, de még az oldalán sem, ahol hozzá tudott érni a láncból a fához, ott mindenütt le volt dörzsölve a szőr. Az állatorvosnak szikrázott a szeme mérgében. Rákiáltott az ünneplő kalapos emberre, hogy vezesse el innen a tehenet. El is vezette, a szőr meg ott maradt az akácfa kérgén, meg a földön. Rettenetesen gusztustalan látvány volt...

A megyei képzőművészeti munkacsoport kiállítást rendezett Tarjában, az ipartestületi helyiségben. Én is részt vettem a kiállításon, bevitettem a Mikszáth fejet. Ez a bevétel nem volt csak olyan magától érthető dolog, hogy megfogom és beviszem, mert a Mikszáth fej testvérek között is megvan tizenöt mázsa, fogás meg nincs rajta.

A bányától kaptam segítséget, meg posztamenst is kellett külön csinálni olyan erőset, ami megbírja ha ráteszik.

Lezajlott a kiállítás, széthordták az anyagot, a szobor a teremben árválkodott magában, míg valakinek szemét szúrta, hogy miért van ez a szobor itt útban.

Intézkedett, padlókat helyeztek alája és kihúzták a vécébe. Ott rostokolt az én Mikszáth szobrom egy pár esztendeig, míg végre megkérdezték, hogy mi legyen vele. Én elmondtam, hogy haza akartam hozni a kiállítás után, nem engedték, Tarjának kell a szobor. Ezek után abban állapodtunk meg, hogy én a szobrot odaajándékozom a városnak, nekem csak azt a költséget térítsék meg, amit én ráköltöttem. Ebben megegyeztünk, én meg azt vetettem föl, hogy a szobornak méltó talapzatot csináljanak. Ezt meg is valósították. Ma is ott áll a szobrom a Május 1. úti iskola előtt...

Értesítést kaptam a Magyar Nemzeti Galériából, hogy kiállítást rendeznek. A kiállítási intézmények, Magyar Nemzeti Galéria a Műcsarnok rendezésében.

Ez az értesítés egy kicsit meglepett, mert nem sokkal előbb arról értesítettek, hogy életmű kiállítást rendeznek nekem 1983-ban, amire azt válaszoltam, hogy azt még meg is kell érni. Lehet, hogy ez váltotta ki az újabb elhatározást, átváltoztatták a kiállítás rangját életmű kiállításról gyűjteményes kiállításra. A kiállítás időpontját június 16-tól július 20-ig állapították meg, de meghosszabbították egy hónappal. Kiválogatták az anyagomat Bencúr-falván, meg összehordták a pestit is, összesen 136 darab szobrom került a kiállításra. A kiállítást Kovács Béla rendezte, a plakátot, meg a katalógust az unokám, Lengyel András grafikus művész tervezte.

A katalógus előszavát Pogány Ö. Gábor, a Nemzeti Galéria főigazgatója írta. A megnyitó beszédet Boros Sándor művelődésügyi miniszterhelyettes mondta a nagyszámú közönség jelenlétében. Abból a szempontból, hogy olyan időre esett a kiállítás időpontja, mikor rengeteg turista megfordult a városban, szerencsésnek tartottam az időpontot. Én is szükségesnek tartottam a kiállításon való tartózkodást, mert vásárlások is voltak, meg olyan vendégek is, akikkel nem lehetett elmellőzni a várt találkozásukat. Minden adott nap volt olyan esemény, ami sok örömet okozott. Nagyon kedves idős nénik voltak a teremőrök. Négyen voltak, de ha előfordult, hogy nem tudtam bemenni, mindenről tájékoztattak. Sok említésre méltó esemény zajlott a kiállításomon, amit nem lehet elfelejteni.

A négyökrös szántás a terem közepén volt kiállítva. A látogatásnak volt olyan időpontja is, mikor kevesebb látogató volt, csendesebb volt a nézelődés. Én nem szoktam leülni, mivel állva dolgozom, az ablaknál tartózkodtam. Egy aranyos kisgyerekre lettem figyelmes. Már háromszor járta körül a négyökrös szántás című szobrom. Azt tűnt fel nekem, hogy azzal a kis kövérkés kezével simogatja az ökröket, lehajol, alulról nézi, akkor ágaskodik, felülről nézi, végigmegy, visszajön. Senki nem zavarja, akkor bátrabban megkerüli, megsimogatja a kisbérest, aki az ökröt vezeti, szép csendesen megcsókolja és elszaladt. Úgy szerettem volna neki egy kis cukorkát adni, de én nem tudok szaladni, mentem utána, de míg én végig mentem a kiállításon, a másik ajtóig, még csak nem is láthattam. Azt mondta a teremőr néni, hogy mentek érte a szülők, elvitték úgy, hogy nem láthattam meg, beírtak a vendégkönyvembe, Takács Imre és családja.

Két óra körül szaporodnak a látogatók, akkor akad nekem is a legtöbb elfoglaltságom. Jönnek csoportos turista látogatók, meg a vásárlások is akkor történnek. Nagy segítséget nyújt az árazási jegyzőkönyv, mert én nem vagyok jó eladónak, különösen a szobraimat nem szívesen adom el. Még ha ismerőshöz, vagy méltó helyre kerül, az még könnyít rajtam, de úgy a nagy világba nem szívesen adom a szobraimat. Nem sok eladó szobrom volt, mert több olyan szobor volt, ami közületek tulajdona: régebbi munkáim az

Országházból, Nehézipari Minisztériumból, Földművelődési Minisztériumból, meg magántulajdonból. Nem unatkoztam a kiállításomon. Jöttek a szakemberek is, meg a megyémből is még iskolával is, meg társasutazással is nagyon sok ismerőst üdvözölhettem. Még Losoncról is volt látogatóm. Az volt a kellemetlen, hogy kevés volt a katalógus, mindenki szeretett volna szerezni. Úgy osztották be, hogy nyitáskor adtak a teremőrnek 50 darabot, akár hogy dugdosta, már egy óra múlva nem volt. Meg nagyon keresték a könyvemet, a „Fába faragott esztendők” című könyvet. El lehetett volna adni belőle, keveset mondok, húszezer darabot. Mindenki azt mondta, hogy miért nem adták ki még egyszer. Ez így ment napról napra. Megjegyzéseket is felhoztak, hogy a könyvkereskedésben esztendőkön keresztül árulnak féláron könyveket, a kutyának se kell, ami meg kellene, az meg nincs. Ezt verik a fejemhez. Miért vagyok én bűnös ezért, kérdeztem. Ki kellene adni másodszor, ki kéne adni harmadszor.

Mondom a legnagyobb lelki nyugalommal, hogy hol van az én firkálasomnak olyan helyen keresnivalója, ahol már a Nobel-díjról álmodoznak azok az írók is, akiknek a könyveit féláron árulják. Mit keresek én ezekkel a bokszerekkel felszerelt acélizmos ellenfelekkel szemben, akik az olimpiára készülnek. De annyi sok okos ember buzdítását kellett meghallgatnom, az engem megtanított. Ezeken az élményeken én mindenem átestem a Galériában a könyvem miatt, meg a katalógus hiánya miatt. De volt nekem azért olyan lélekemelő eseményem is, amit nem lehet elfelejteni.

Egy nagyon szép napsütéses vasárnapi napon a szülőfalum népdal kórusa lepott meg a kiállítási helyiségben. Eljöttek Ceredről egy zsúfolt busszal, hogy nótával köszöntsenek a kiállításomon. Engem nagyon kényes helyzetbe hoztak ezzel a nagy megtiszteltetéssel, mivel vasárnap lévén a vezetőknek még csak hírmondója sem volt. Mit csináljak, nekem nem volt olyan hatalmam, hogy én rendelkezhetek a Galériában, hogy egy népdal kórus énekelhessen, akkor mikor erre külön rendező bizottság van. Éppen akkor a pécsi bányász zenekar adott műsort az erkélyen. Megpróbáltam intézkedni, sehol senki. Megnyugtattam a kedves ceredi vendégeimet, hogy nézdegéljenek, én valamit megpróbálok intézni, amit tudok.

A földszinten a portás megértő, jó szándéka el tudta intézni, hogy engedélyt kaptunk a megtiszteltetésre. A kiállítás területe csak úgy körül-belül ezer négyzetméter. A közepén sorakoztak fel a kórus tagjai harmincas létszámmal. Elkezdtek a kimondottan nekem kialakított köszöntő műsort. Bele volt abba még a budavári palota is illesztve, de tiszteletreméltó ötlettel. Olyan tömeg verődött össze pillanatok alatt a harmadik emeletre, hogy nem fértek el a kiállításom területén, akkor már a pécsi bányászzenekar műsora megszűnt. Az egész galériából a szokatlan palóc népdal hangjaira mindenki

odaszúfolódott. Nagyon megható volt a tiszta csengésű palóc népdalokat eredeti nyelven előadva hallgatni a hihetetlen csendben. Olyan sűrű tömegben, hogy megfordulni is nehezen ment. Nekem meg azon kellett átessenem, hogy a szülőfalum minden ott lévő tagjával csókolózni kellett. Még sírtak is az elérzékenyültségtől. Ezt a felejthetetlen élményt kaptam a szülőfalum népdalkórusától. Sokáig nem oszlott el a tömeg, mindenki a katalógust kereste, követelte, meg a könyvemet kereste, de annak hírmondója sem volt.

Jól jött a hétfő a vasárnap után, mert ki tudtam használni a múzeumi szünetet. A Nehézipari Minisztériumból is volt kiállítva szobrom, amit valami megszállott szépérzékű ember abban a tudatban, hogy még szebbé tegye a szobrom, elcsúfította, bekente azzal a közismert lakkal, úgy fénylett a szobrom, hogy félttem tőle. Ez a szobor a Makó utcai Nehézipari Minisztérium második emeletén a folyosón van elhelyezve. Ott is az a sorsa volt, hogy a takarítónők szeretetből megtörölgették a mocskos felmosó rongyokkal, minden piszok ráragadt. Most ezt az igazi szénporos bányászt ábrázoló szobrot olyan igazán piszkos helyzetben láttam. Az holtbiztos, hogy vagy május 1-re, vagy bányásznapi ünnepélyre való felkészülés alapján került sor annak a szobornak a kifényesítésére. Akárki csinálta, én nem tudtam beletörődni, hogy így elcsúfították a szobromat. Felkerestem a nehézipari miniszterhelyettesét, Kapoly Lászlót, aki az ő tiszta látásával rögtön felmérte a felháborodásom, meg nekik is érdekük, mert a szobor az ő tulajdonuk. Kaptam két szakembert, akivel kivittük a szobrot a Galéria teraszára, pontosan a lovas szobor mögötti teraszra. Az egész teraszt letakarták azzal a PVC műanyag fóliával, arra lett rátéve a szobor és neki láttak kesztyűs kézzel kromofággal lemosni a szobrot. Két napig mosták szorgalmasan, még megtisztult a lakkozástól meg a piszoktól.

Nem tettünk kárt a teraszon, visszakerült a szobor a helyére, de a maga valóságában, fában. Jöttek a gyakori látogatók, kérdezték, hogy hová tették innen azt a szép bronz szobrot, mert ugyanaz van a helyén fából. Ezekkel az élményekkel teltek a Pesten töltött napjaim.

Haza akartam jönni, de a fiamon keresztül értesültem, hogy üzemi látogatást kapok vásárlási szándékkal. Meg is történt, méghozzá úgy, ahogy mondvá volt. Megvásárolták azt a szobrom is, amit végképpen nem akartam eladni, de nem tudtam kitérni az alól, hogy majd csinál Pista bácsi ettől még szebbet, ezzel kenyereztek le.

De mégis hazajöttem. Nem mindenki volt tájékoztatva, hogy én nem vagyok otthon. Jártak nálam Benczúrfalván külföldi delegációk is. A feleségem mutatta meg az itthon maradt szobraim. Még vásárlás is történt itthon is. Meg az iskolalátogatások sem szüntek meg a távollétem miatt. A feleségem

szinte panaszszerűen nyilatkozott, hogy minden nap három-négy autóbusz vendéget kellett neki fogadni. Hiába küldte őket Pestre, meg kellett nekik mutatni a műtermet, ahol dolgozok.

A hazajövetelem oka a megyei bizottsági gyűlésre kapott meghívóm alapján is haza kellett jönni. Meg jól esett itthon lenni, mintha valami jó munkát végeztem volna, azt pihenem ki, de megbízásom is volt...

Egy kiállítása megnyitása után feleségével (fotó: Buda László)

Meglepetésben is részesültem a visszatérésemkor. A Kenyér című szobromat, ami a FAO palotába került, még egyszer megfaragtam nagyobb méretben. Ez is ki volt állítva. Meglepődtem, egy réz címke volt rászegezve azzal a felirattal, hogy Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium tulajdona. Mintha a homlokomra szegezték volna azt a kis rézcímkét, olyan fájdalmat okozott nekem, mikor észre vettem, akkor már vagy háromszor elmentem mellette, de nem vettem észre. Akkor újságolták a teremőr nénikék, hogy itt jártak a minisztériumból. Jött a főigazgató, nagy örömmel üdvözölt, hogy üzletet csináltam neked. Nem szabad neked

innen hiányozni, mert minden órában keresnek. De meg volt rökönyödve, mikor mondtam neki, hogy milyen fájdalmat okozott nekem, mikor megláttam a kis címkét. Erre azt mondta, hogy más ember úszna a boldogságban, ha a minisztériumba kerülne a szobra, te meg savanyú képet vágsz hozzá. Én már a megnyitón tudtam, csak nem szóltam neked. Annyit nekem is mondott a miniszter, hogy ezt a szobrot ne add el, de azt nem mondta, hogy megveszi. Akkor most derült ki, hogy azért mondta Romány Pál, hogy ne add el, erre a főigazgató azt mondta, hogy velem közölje a megnyitó napján, hogy azt a szobrot megveszi.

Örülj neki, hogy jó helyre kerül a szobrod. Még a szántás szobrodat is meg akarja venni. Több szobornál akadtak kényes helyzetek. Egy régebbi faragásom, amit már a bányának ajándékoztam, de elkértem a kiállításra, rá volt írva, hogy magántulajdon. Nem gondoltam meg, hogy mi származik abból, hogy megkérdezte tőlem egy látogató, hogy erre a szoborra rá van írva, hogy magántulajdon, ki a tulajdonosa. Én semmit nem sejtve azt mondtam, hogy a lányomé. Arra kért engem, hogy kérdezzem meg a lányomat, hogy mennyit kér érte, én megveszem. Nem nagy súlyt helyeztem erre a beszélgetésre, megígértem, hogy megkérdezem. Este meg is mondtam a lányomnak. Kétségbe esett. Mondtam én mindent a mentségemre, de a lányomnak volt igaza, hogy azt mondta, hogy most már apunak nem lesz nyugta, mert ez az ember nem nyugszik meg aput háborgatni. Úgy is történt, minden áldott nap jött a feleségével, abba kapaszkodtak, hogy a lányomat rábeszélhetem, hogy csinál neki másikat.

Amíg a kiállítás tartott, állandóan zaklattak. Egy hónap meghosszabbítással zárult a kiállításom, de meg lett kopasztva az anyagom. Minden szobrom sajnáltam, amire az volt írva, hogy eladva...

Fényképeztek a kiállításomon, meg filmeztek a szovjeteknek is. A Magyar Távirati Iroda is külföldnek fényképezett. Nekem is adtak képeket, nagyon tudnak fényképezni. A székesfehérvári Fegyveres Erők Klubja kér az anyagomból, válogatott szobrokból akarnak kiállítást rendezni. Megbeszéltük az adott lehetőségeket, hogy a biztonság kedvéért majd Benczúrfalván állítjuk össze a kiállítás anyagát. Mivel már közeledett a zárás ideje, a látogatók közül olyan személyiségek jelentek meg, akik sajnálatot okoztak volna nekem, ha nem vagyok a kiállításon. Úgy is van a vendégkönyvemben olyan írás, ami jóvátehetetlen mulasztást igazol, hogy azért jöttem Prágából, hogy veled találkozhaszak, szobrot akarok tőled. Több olyan írás van a vendégkönyvemben, hogy felkeresnek, akik szobrot akarnak, sokan kérnek vallásos tárgyú szobrokat, meg a könyvemet szeretnék megszerezni, ezt már unom. Már nekem is úgy van belőle, hogy Moszkvából hozott a fiam.

Az utolsó napokban, hogy ne mondhassák azt, hogy teljesen zökkenőmentesen zajlott le a kiállításom, leverték az egyik szobromat az állványról. Egy táncoló legényt ábrázolt, a címe Az első vőfély. Kinyújtott karral magasba emelte a pántlikás fokost. Eltörött a szobor, de nem tudta senki, csak azt vettem észre, hogy a fokos a szobor mellett feküdt az állványon. Nézegettem, passzítgattam, nem hiányzott semmi porcikája. Megörültem, nincs semmi baj, megragasztom, már el is határoztam, hogy már el is viszem haza, kiíratom, hogy elvittem. Megtudta a teremőr nénike, elkezdett sírni: „hogyan csak ő tud ilyen szerencsétlen lenni, az előbbi kiállításon is őneki volt kellemetlensége, mert egy pákosztos, elkényeztetett kisgyerek szabadon futkározott, fellökött egy állványt, megsérült a rajta lévő szobor. A művész nagy patáliát csapott, minket hibáztatott. Még a lélek is reszketett bennem, mikor meg találkozott a kisgyerek édesanyjával, akkor megszelídült a művész úr, mert biztosan nagy kutya lehet az édesapja annak a rendetlen kisgyereknek, mert nagyon csókolgatta a gyerek édesanyjának a kezét a művész úr, visszatette a szobrot az állványra.” Rakta volna még az általa átélt eseményeket, de szerencsémre nem kellett végighallgatni, mert ahogy zajlott ez a szobortörés ügye, egy fiatal házaspár vette át a szót. Pista bácsi, én ezt a szobrot már kiszemeltem a feleségem számára, már meg is néztem. Még akkor Pista bácsi nem is tudta, hogy el van törve egy szobra, nem hiányzik ebből semmi, nekem meg van ragasztóm, úgy megragasztom, hogy még pápaszemmel sem lehet észrevenni. Elrendeztük azt, hogy elvihesse, ki lett fizetve a szobor ára.

Pár nap múlva hazakerültek a szobraim teljes épségben.

Id. Szabó István: A béres
(fotó: P. Tóth László)